

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาการของเด็กในการรับรู้เรื่องต่างๆ ในสังคมเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง นอกจากการเรียนรู้จากสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และจากสังคมแวดล้อมรอบตัวเด็กและเยาวชนแล้ว การเปิดรับข่าวสารทางสื่อต่างๆ ของเด็กและเยาวชนถือเป็นปัจจัยหลัก ที่อาจมีผลต่อการรับรู้ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ หรือส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนได้ สังคมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะจากวัฒนธรรมภายนอกที่หลั่งไหลเข้ามาสู่สังคม ซึ่งส่งผลต่อความคิดและพฤติกรรมของผู้คนในสังคมนั้นๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในระยะเวลาอันสั้น สภาพแวดล้อมที่เป็นตัวแปรทำให้เกิดผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้มีมากมายทั้งใกล้ตัวและไกลตัว ทำให้สังคมที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วนั้นเป็นไปตามสภาพแวดล้อมชั้นนำ วิถีชีวิตความเป็นอยู่และความรู้สึกนึกคิดของเด็กและเยาวชนได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและมีปัจจัยหลายด้านที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการสร้างคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน ทั้งปัญหาขาดแคลนอาหาร การมีมุมมองทางเพศ ความรุนแรงเด็ก และเยาวชนขาดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง

เพื่อเป็นการพัฒนาเยาวชนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เสริมสร้างภูมิคุ้มกัน โดยมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนทางด้านจิตใจ ทักษะชีวิตและความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิต ให้มีจิตใจที่ดีงาม เป็นคนดีอยู่ในกรอบของศีลธรรมและมีจิตสำนึกสาธารณะ มีบทบาทดูแล ตักเตือน เฝ้าระวังความประพฤติอันชั่วร้าย รวมทั้งสืบค้นคนดีในสังคม เชิดชูให้เป็นแบบอย่างศูนย์พัฒนาคุณธรรม ปาดงใหญ่วังอ้อ ซึ่งจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.๒๕๔๕ โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการปลูกคนดีไม่ให้เสีย และคืนคนดีที่เสียแล้วให้กลับเป็นคนดีคืนสู่สังคม จึงได้มีหลักสูตรในการฝึกอบรมพระภิกษุสามเณร เด็กเยาวชน นักเรียน นักศึกษาและประชาชนทั่วไป โดยมีหลักสูตรสำหรับการฝึกอบรมรวม ๕ หลักสูตร คือ ๑) หลักสูตรเสริมทักษะครอบครัวให้ทรงประสิทธิภาพ โดยให้ครอบครัวมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน สานความสัมพันธ์ความไว้วางใจและความรักอย่างไม่มีเงื่อนไข

ภายในครอบครัว ๒) หลักสูตรส่งเสริมหลัก ๕ ดี ได้แก่ เป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา เป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์ เป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน เป็นพลเมืองที่ดีของชาติและเป็นศาสนิกชนที่ดีของศาสนา เป็นต้น ๓) หลักสูตรจิตอาสาค้ำหาคณดี ได้แก่ การฝึกอบรมทีมปฏิบัติงานพื้นที่ พัฒนาเยาวชนที่มีจิตอาสา การประสานเครือข่ายขยายผลสู่สถานศึกษา หมู่บ้าน ตำบล และคนดี คนมีจิตอาสาในชุมชนร่วมกันจัดกิจกรรมถนนสายวัฒนธรรม ๔) หลักสูตรเสริมทักษะการตัดสินใจท้าทายชีวิตวัยรุ่น ซึ่งเป็นการเน้นให้วัยรุ่นมีการศึกษาและภูมิปัญญาอัดแน่น มีเพื่อนดี มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับพ่อแม่ และการเห็นคุณค่าในตัวเองและ ๕) หลักสูตรให้คำปรึกษาพาเข้าค่ายบำบัด ได้แก่ ทำกายภาพบำบัด จิตบำบัด อาชีวะบำบัด ครอบครัวบำบัด ให้ความรู้เรื่องโรคสมองคิดยา รณรงค์สร้างทัศนคติ ติดตามประเมินผล หาทางช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูจิตใจให้ครบวงจรและการประสานขอความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง*

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โดยการปลูกฝังจิตสำนึกเยาวชนในการมีส่วนร่วมช่วยเหลือสังคมส่วนรวมให้มีความสุข คือการปลูกฝังคุณลักษณะจิตสาธารณะหรือจิตอาสาให้เกิดในสังคมไทยโดยผ่านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา หรือเอาหลักพุทธธรรมเป็นเครื่องมือโดยเฉพาะหลักสังคัตถุสี่ พรหมวิหารสี่ และอิทธิบาทสี่ เป็นแนวทางสร้างเยาวชนจิตอาสาที่มากด้วยคุณภาพ มีจิตใจบริสุทธิ์พร้อมจะสละเวลา แรงกาย สติปัญญาเพื่อสาธารณะประโยชน์ เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี ช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน

ดังนั้น การสร้างเยาวชนให้มีจิตอาสา มีความสำคัญต่อบุคคล องค์กร สังคมและประเทศชาติเป็นอย่างมาก ถ้าเราสามารถปลูกฝัง ส่งเสริม หรือพัฒนาให้เยาวชนในชาติมีจิตใจที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน อาสาดูแลรับผิดชอบสมบัติส่วนรวม มีการใช้อย่างสมบัติส่วนรวม อย่างเห็นคุณค่าใช้อย่างทะนุถนอม รู้จักแบ่งปันโอกาสในการใช้ของส่วนรวมให้ผู้อื่น ปัญหาการเอารัดเอาเปรียบ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด การทำลายสาธารณะสมบัติต่าง ๆ จะลดลง การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้องก็จะลดลง และจะนำมาสู่ชุมชนและสังคมที่เข้มแข็งเมื่อนักเรียนจบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จะมีคุณลักษณะจิตอาสาติดตัวแบบคงทนช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมต่อไป

อย่างไรก็ดี การที่จะฝึกเยาวชนเป็นจิตอาสานั้น จะต้องใช้ยุทธวิธีหลายอย่างในการชักจูง หรือสร้างแรงจูงใจเยาวชนให้เห็นประโยชน์ และคุณค่าของความเป็นจิตอาสา พร้อมทั้งชี้ปมปัญหาของสังคมแก่เยาวชนให้เห็น ได้เรียนรู้ และให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเหล่านั้น ๆ ได้

* ศูนย์พัฒนาคุณธรรมป่าดงใหญ่วังอ้อ, รายงานผลการดำเนินงานค่ายเยาวชนประจำปี พ.ศ.

ในฐานะผู้วิจัยเป็นครูอาสาสมัครตามโครงการการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมเสมาศีลธรรมในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ ได้มีส่วนร่วมกับศูนย์พัฒนาคุณธรรมป่าดงใหญ่วังอ้อ เพื่อส่งเสริมพลังความดีงามและพัฒนาให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการอยู่ร่วมกันด้วยความสุขจึงได้ดำเนินโครงการอบรมเยาวชนจิตอาสาในโรงเรียนเครือข่ายที่ผ่านการฝึกอบรมไปแล้วมีทั้งส่วนที่ขยายงานต่อและส่วนที่ไม่มีการดำเนินการใด ๆ ซึ่งเชื่อว่าน่าจะมีเหตุปัจจัยบางอย่างที่จะต้องนำมาปรับปรุงแก้ไขจึงได้มีการติดตามและศึกษา การฝึกอบรมตามหลักสูตรเยาวชนอาสาสมัครคนดี โดยเฉพาะในโรงเรียนเครือข่ายในอำเภอเมืองใน ๔ แห่งคือโรงเรียนบ้านไทยวิทยาคม โรงเรียนเก่าขามวิทยา โรงเรียนเมืองในพิทยาคาร โรงเรียนอุบลราชธานีศรีวนาลัย อำเภอเมืองในจังหวัดอุบลราชธานี ที่เป็นโรงเรียนนำร่องในการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าร่วมโครงการอบรมและนำความรู้มาปฏิบัติเพื่อรับใช้สังคมในการเป็นอาสาสมัครทำดีเพื่อความดีเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นการพัฒนาตนเอง โรงเรียนและชุมชน ที่จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องคือ บ้าน วัด โรงเรียน

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัย สนใจที่จะศึกษาหลักพุทธธรรมที่นำมาใช้อบรมแก่เยาวชนจิตอาสาของศูนย์พัฒนาคุณธรรมป่าดงใหญ่ในการดำเนินงานโครงการเยาวชนจิตอาสา รวมทั้งเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรในการอบรม ผลความสำเร็จของโครงการเพื่อนำไปขยายผลในกลุ่มเป้าหมายอื่นต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรม ที่นำมาใช้ในค่ายอบรมเยาวชนจิตอาสาของศูนย์พัฒนาคุณธรรมป่าดงใหญ่วังอ้อ จังหวัดอุบลราชธานี

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาวิธีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของเยาวชนจิตอาสา ศูนย์พัฒนาคุณธรรมป่าดงใหญ่วังอ้อ จังหวัดอุบลราชธานี

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาผลของการใช้หลักพุทธธรรมในโครงการอบรมเยาวชนจิตอาสา ศูนย์พัฒนาคุณธรรมป่าดงใหญ่วังอ้อ จังหวัดอุบลราชธานี

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตในด้านเนื้อหาในการศึกษาได้แก่หลักพุทธธรรม เช่น สังคหวัตถุ ๔ อิทธิบาท ๔ พรหมวิหาร ๔ ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งปฐมภูมิ โดยใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลง

กรมราชวิทยาลัย ๒๕๓๕ ส่วนข้อมูลพฤติกรรม มุ่งศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร วารสาร อินเตอร์เน็ต บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของศูนย์พัฒนาคุณธรรมป่าดงใหญ่วังอ้อ และเอกสารข้อมูลนักเรียน โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้ง ๔ โรงเรียน ในอำเภอเมือง จังหวัด อุบลราชธานีที่เกี่ยวข้อง

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา ได้แก่ศูนย์พัฒนาคุณธรรมป่าใหญ่วังอ้อ จังหวัด อุบลราชธานี

๑.๓.๓ ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่เยาวชนมาจากสี่โรงเรียนจำนวน ๒๐ คน คือ

๑. โรงเรียนบ้านไทยวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
๒. โรงเรียนเมืองในพิทยาคาร อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
๓. โรงเรียนเก่าขามวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
๔. โรงเรียนอุบลราชธานีศรีวนาลัย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ หลักพุทธธรรม ที่นำมาใช้ในค่ายอบรมเยาวชนจิตอาสา ของศูนย์พัฒนา คุณธรรมป่าดงใหญ่วังอ้อ จังหวัดอุบลราชธานี เป็นอย่างไร

๑.๔.๒ วิธีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของเยาวชนจิตอาสา ศูนย์พัฒนาคุณธรรมป่าดงใหญ่ วังอ้อเป็นอย่างไรบ้าง

๑.๔.๓ ศึกษาผลของการใช้หลักพุทธธรรมในโครงการอบรมเยาวชนจิตอาสา ศูนย์ พัฒนาคุณธรรมป่าดงใหญ่วังอ้อ จังหวัดอุบลราชธานี เป็นอย่างไร

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

พุทธธรรม หมายถึง หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่จะนำไปประยุกต์ใช้เป็น แนวทางในการดำเนินชีวิตของบุคคล ทำให้สังคมสงบสุข พุทธศาสนิกชนควรศึกษาและเลือก นำมาปฏิบัติให้เหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง และสังคม ประกอบด้วย สัจจวัตถุ ๔ อิทธิบาท ๔ และพรหมวิหาร ๔

สังคหวัตถุ ๔ หมายถึง หลักคำสอนเรื่องการสงเคราะห์กัน เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจ ของผู้อื่นไว้ได้ มี ๔ ประการ คือ ๑. ทาน คือการแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ๒.ปิยวาจา คือการพูดจาไพเราะ น่านิยมนับถือ ๓. อัตถจริยา คือการบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อผู้อื่น และส่วนรวม ๔. สมานัตตตา คือ ทำตัวให้เข้ากันได้ เช่น ไม่ถือตัว ร่วมทุกข์ ร่วมสุข

อิทธิบาท ๔ หมายถึง หลักกรรมการทำงานให้ประสบความสำเร็จมี ๔ ประการคือ ฉันทะ หมายถึง ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น วิริยะ หมายถึง ความเพียรพยายามในสิ่งนั้น จิตตะ หมายถึงความเอาใจใส่ในสิ่งนั้น วิมังสา หมายถึง การคิดตรองพิจารณาในสิ่งนั้น

พรหมวิหาร ๔ หมายถึง หลักธรรมประจำใจอันประเสริฐ ๔ ประการคือ เมตตา หมายถึง ความรักใคร่ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข กรุณา หมายถึงความสงสารคิดช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มุทิตา หมายถึง ความยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นมีความสุข อุเบกขา วางใจเป็นกลาง

ความสำเร็จของโครงการ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานโครงการที่ผู้เข้าอบรมเป็นผู้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะและด้านการมุ่งมั่นในการทำงาน

เยาวชน หมายถึง บุคคลที่เป็นวัยเยาว์ที่มีอายุเกิน ๑๔ ปี บริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง ๑๘ ปี บริบูรณ์และสุขพลานามัยอยู่ในวัยเจริญพันธุ์โดยเฉพาะนักเรียนที่เข้าค่ายโครงการเยาวชนจิตอาสา

จิตอาสา หมายถึง การมีส่วนร่วมรับผิดชอบและช่วยเหลือภารกิจ เหตุการณ์ หรือ สิ่งที่จะก่อให้เกิดผลได้ผลเสียแก่ประชาชนทั่วไปในชุมชนและสังคมด้วยตระหนัก สำนึกใจ กระตือรือร้นและพึงพอใจ

โรงเรียนเครือข่าย หมายถึง โรงเรียนที่ส่งนักเรียนเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตร เยาวชนอาสาต้านหาคณคึกกับศูนย์พัฒนาคุณธรรมป่าดงใหญ่วังอ้อ ๔ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านไทยวิทยาคม โรงเรียนเก่าขามวิทยา โรงเรียนเชิงเนินพิทยาคาร และโรงเรียนอุบลราชธานีศรีวนาลัย

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องครั้งนี้ ทางผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎีจากข้อมูลต่างๆ อาทิ เอกสารหนังสือทางวิชาการ ทางอินเทอร์เน็ต และเอกสารทาง พระไตรปิฎก โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

พระธรรมปิฎก (ปอ. ปยุตโต). ได้กล่าวถึงหลักพุทธธรรมที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ไว้ว่า การที่จะเป็นคนที่มีความดีส่วนรวมได้นั้น ต้องเป็นสมาชิกที่ดีเป็นผู้ช่วยสร้างสรรค์สังคมให้ดีขึ้น ซึ่งจะต้องมีหลักพุทธธรรมสำหรับประพจน์ด้วยกัน ๒ ข้อใหญ่ คือ ๑. มีพรหมวิหาร อันเป็นคุณธรรมภายในพื้นฐานของจิตใจ คือเมตตา ความรัก คือ มีความปรารถนาดี ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุขกรุณา ความสงสาร คือ อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจที่จะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนและสัตว์มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี คือ เห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุขก็พลอยดีใจ และพร้อมที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุน อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง คือ มีจิตสม่ำเสมอมั่นคง วางตนและปฏิบัติตนตามหลักการ เหตุผล

และความเที่ยงธรรม ๒. บำเพ็ญการสงเคราะห์ ปฏิบัติตามหลักการสงเคราะห์ เป็นธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคีที่เรียกว่า สังคหวัตถุ ๔ อย่าง คือ ทาน การให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันช่วยเหลือ ด้วยปัจจัย ๔ ทน หรือทรัพย์สินสิ่งของตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจและศิลปวิทยา ปิยวาจา พูดอย่าง สุภาพ น่ายฟัง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ชักจูงในทางที่ดีแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี ทำให้รักใคร่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อตถจริยา ทำประโยชน์แก่เขา คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกาย ขวนขวายช่วยเหลือในกิจการต่างๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม สมนัดตตา เอาตัวเข้าสमान คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลายไม่เอาเปรียบ ร่วมทุกข์ ร่วมสุข ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน^๒

พระราชสุทธานมมงคล (เจริญ ฐิตธัมโม) เจ้าคณะจังหวัดสิงห์บุรีเจ้าอาวาสวัดอัมพวัน ได้กล่าวถึงการเจริญพระกรรมฐานว่า การที่ท่านผู้ปฏิบัติธรรมมีโอกาสสมาบัติ มาสร้างความเป็นโอกาสอันดี เพราะทุกคนมีทุกข์สุขไม่เหมือนกัน มีความดีไม่เหมือนกัน ทุกคนอยากแสดงดีทั้งนั้น จุดมุ่งหมายของชีวิตต้องการดี ต้องการให้คนชอบ ต้องการให้มีประโยชน์ต่อตนเองและสังคม การปฏิบัติพระกรรมฐานควรทำเสมอต้นเสมอปลาย ด้วยความถูกต้อง ถูกสถานที่ และถูกกาลเทศะ เพื่อให้เรามีสติปัญญาเป็นแสงสว่างของชีวิต จะทำให้สามารถแสวงหาความเป็นเหตุผลที่มีประโยชน์แก่ตนและสังคม ผู้ที่เจริญพระกรรมฐานจะรู้จักพัฒนาตนเองและอาชีพให้ดีขึ้นได้ และจะพบความสำเร็จของชีวิต จะมีสติปัญญาสูง มีความรู้คู่คุณธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ๔ ประการคือ

๑. รู้จักคิด ระบบความคิดจะดีขึ้น

๒. รู้จักปรับตัว

๓. รู้จักแก้ปัญหา

๔. มีทักษะในการทำงานและดำเนินชีวิตที่ดีงาม

ดังนั้นหลักพุทธธรรมสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม เป็นหลักธรรมที่เสริมสร้างคนเป็นคนดี สอนให้คนมีความรอบคอบ สามารถอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข จากแนวคิดหลักพุทธธรรมสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตดังกล่าว หากนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักพระพุทธศาสนา กล่าวว่า การพัฒนาเด็กและเยาวชน ในพระพุทธศาสนา ได้ให้ความสำคัญกับพ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังมีครูอาจารย์ที่จะต้องปฏิบัติต่อศิษย์

^๒ พระธรรมปิฎก (ปอ. ปยุตโต), **ธรรมานุชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๓๒ – ๓๓.

นักบวชในฐานะเป็นผู้แนะนำทางด้านศาสนา ดังจะเห็นได้จากสังคาลิวัตสูตร ซึ่งเป็นพระสูตรที่ตรัสถึงหลักปฏิบัติที่บุคคลต่างๆ พึงปฏิบัติต่อกัน ในฐานะที่มีความเกี่ยวข้องกัน”

พุทธทาสภิกขุ ได้นำเสนอการแก้ปัญหาแบบหลักกว้าง ๆ ว่า เยาวชนควรที่จะมีโอกาสได้เข้าบวชเรียนเป็นสามเณร เพื่อจะเข้าสู่สัมพัทธธรรมได้โดยง่าย ปลุกฝังเยาวชนให้เป็นอภิชาตบุตร โดยการปรับปรุงสภาพแวดล้อมหรือการอบรมสั่งสอน ฝึกฝนจิตของเยาวชนให้มีจิตคิดเสียสละ คิดให้ ฝึกให้เยาวชนได้รู้จักศีลธรรม วัฒนธรรม ความมีระเบียบ รู้จักการเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีความสงบสุข มีศีลสมบูรณ์ แบบลักษณะเป็นทิวธรรม คือ เว้นอบายมุข ๖ ประการให้รู้จักโลกอื่นและโลกกุดระด้วย พร้อมกับรู้จักเข้าใจ และปฏิบัติได้ในเรื่องของความจริง ความดี ความงาม ความถูกต้อง ความยุติธรรม^๓

พระไพศาล วิสาโล ได้ศึกษาเกี่ยวกับหน่วยงานที่มีลักษณะเด่นในเรื่องจิตอาสา คือ มูลนิธิพุทธฉือจี้ในประเทศไทย ได้เห็นว่าการดำเนินงานในด้านการให้ความช่วยเหลือสังคมมาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๐๘ ด้วยการยึดหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่เน้นให้ช่วยเหลือ เสียสละต่อผู้อื่นและปฏิบัติเพื่อส่วนรวม โดยมุ่งให้ความสำคัญว่ามนุษย์ทุกคนมีจิตวิญญาณของการอาสาสมัคร ด้วยการมีจิตใจเมตตา กรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นอกจากนี้ยังมีการนำพุทธธรรมด้านความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา หรือหลักพรหมวิหาร ๔ มาปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น ด้วยแรงกาย กำลังทรัพย์ และสติปัญญา โดยยึดหลักศรัทธาในการทำ ความดี มีปัญญา และการจัดการ^๔

ดวงเดือน พันธุมนาวิน ได้ศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมไว้ว่า ประสิทธิภาพของคนอยู่ที่พฤติกรรมของคน ดังนั้น ถ้าจะพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพต้องพัฒนาพฤติกรรมของคน นักจิตวิทยาบอกว่า การที่จะพัฒนาหรือเปลี่ยนพฤติกรรมของคนได้นั้น จะต้องหาสาเหตุหรือปัจจัยนั้น ๆ มาปรับปรุงหรือพัฒนาในบุคคลจึงจะเป็นการพัฒนาที่ถูกต้องและยั่งยืน การที่บุคคลจะเป็นคนดี คนเก่งได้นั้นจะต้องมีลักษณะทางจิต ๘ ประการ คือ (๑) สติปัญญา (๒) ประสพการณ์ทางสังคม (๓) สุขภาพจิตดี (๔) ทักษะคุณธรรม ค่านิยม (๕) เหตุผลเชิงจริยธรรม (๖) ลักษณะมุ่งอนาคต (๗) ความเชื่ออำนาจในตน (๘) จูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งเปรียบเสมือนต้นไม้ที่ได้รับการ

^๓ พระราชสุทธินามมงคล (เจริญ ฐิตธัมโม), ธรรมะ, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา ,มปป.), หน้า ๑๓.

^๔ พุทธทาสภิกขุ, เยาวชนกับศีลธรรม ชุดธรรมโฆษณ์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (สุราษฎร์ธานี : โรงพิมพ์มูลนิธิธรรมทาน, ๒๕๓๗), หน้า ๑๑๗.

^๕ ไพศาล วิสาโล, ศาสตร์และศิลป์แห่งการจัดการความดี ศึกษากรณีมูลนิธิพุทธฉือจี้, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด), หน้า ๒๒.

รักษาดูแลอย่างดี มีความสมบูรณ์สามารถลำเลียงอาหารไปยังส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้ ส่งผลให้ ส่วนดอกและผลไม้บนต้นไม้มีความงอกงามสมบูรณ์ต่อไป^๖

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมูลนิธิพัฒนาอีสานได้ ทำการศึกษาผลการดำเนินโครงการส่งเสริมและสนับสนุนภาคประชาชนเพื่อป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติดจังหวัดศรีสะเกษ ตามแผนปฏิบัติการ “บวร” ร่วมใจร่วมต้านภัยยาเสพติด โครงการค่ายคุณธรรมนำชีวิตตามรอยเบื้องพระยุคลบาทต่อต้านยาเสพติดปี ๒๕๔๕ เพื่อประเมิน ประสิทธิภาพ ความเหมาะสมของการบริหารจัดการ ผลการดำเนินงาน และผลกระทบจากการ ดำเนินโครงการ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นครูและนักเรียน ในสถานที่เข้าร่วมโครงการ นอกจากนั้นยังมีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระวิทยากร ผู้ปกครองและผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ศูนย์ปราบปรามยาเสพติดจังหวัดศรีสะเกษ ศึกษาธิการจังหวัด ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีศึกษาจากเอกสาร สัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มย่อย^๗

วรวิทย์ วตินสรากร ได้เขียนไว้ในหนังสือจิตวิทยาพัฒนาการ สารานุกรม ศึกษาศาสตร์ไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้อย่างพุทธ คือกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้องได้แก่การทำให้ เด็กมีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ด้วยความเข้าใจและฝึกฝนต่อไป จนเกิดทักษะ (skill) เมื่อเกิดทักษะแล้ว สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาคือทัศนคติ (attitude) ที่ดีและความพึงพอใจ หรือ ความซาบซึ้ง องค์ประกอบ การเรียนรู้เพื่อให้เกิดทักษะอย่างวิถิปุทธ อยู่ที่ยอดองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ **สันตติสนา** ในการ อบรมสั่งสอนธรรมะ ชี้แจงให้ผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง ชัดเจน เห็นจริง **สมาทปนา** อธิบายให้ผู้ฟังเห็น ว่าเรื่องที่พูดเป็นจริงและจริงจัง สมุดเตชนา ปลุกเร้าใจให้ผู้ฟังลึกลับ กระตือรือร้นที่จะปฏิบัติตาม หลักธรรมนั้นให้ประสบความสำเร็จ สัมปทังสนา สร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ตามวิถิปุทธ การเรียนจะเกิดขึ้นหรือไม่ ดีเลว เพียงไร ขึ้นอยู่กับปัจจัย ๔ อย่าง ได้แก่ศีลธรรม อารมณ์ ซึ่ง เกิดจากสิ่งเร้ามากระทบ ผัสสะ ๖ เจตสิก ความรู้สึกนึกคิดของจิต วัตถุรูป อวัยวะทั้ง ๖ รับสิ่งเร้าทั้ง ปวง^๘

^๖ ดวงเดือน พันธุมนาวิน, **ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม**, การวิจัยและการพัฒนาบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๓.

^๗ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมูลนิธิพัฒนาอีสาน, “ผลการดำเนิน โครงการส่งเสริมและสนับสนุนภาคประชาชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจังหวัดศรีสะเกษ”, (โครงการค่าย คุณธรรมนำชีวิตตามรอยเบื้องพระยุคลบาทต่อต้านยาเสพติด, ๒๕๔๕), หน้า ๒๘.

^๘ วรวิทย์ วตินสรากร, **จิตวิทยาและจิตวิทยาพัฒนาการ สารานุกรมศึกษาศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทธนการพิมพ์ จำกัด ๒๕๔๓), หน้า ๒๕๒.

จิราภรณ์ ศิริทวี ได้ศึกษาว่า “จิตอาสาพัฒนาความเป็นมนุษย์” ผลจากการพัฒนา นักเรียนด้วยกิจกรรมจิตอาสา พบว่านักเรียนได้รับการพัฒนาความเป็นคนดี ด้านจิตอาสาและจากการสังเกตพฤติกรรม พบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น มีความกระตือรือร้นในการที่พัฒนางาน ด้วยความร่วมมือแรงร่วมใจ ด้วยจิตสำนึกเป็นเจ้าภาพร่วมกัน การพัฒนาให้เกิดจิตอาสา ครู จึงมีบทบาทสำคัญในการคอยกระตุ้นด้วยการจัดกิจกรรมให้เกิดคุณลักษณะที่ดี^๙

รัชชัช เกื้อเกตุ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเข้าร่วมโครงการอบรมคุณธรรมค่ายพุทธบุตร” ผลการศึกษาพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความคาดหวังว่า จะได้ทำหน้าที่ชาวพุทธที่ดี ได้เป็นคนดี ได้ปฏิบัติธรรม ได้มีระเบียบวินัย ได้ทำความดี ได้เข้าใจศาสนามากขึ้น และได้สัมผัสกับธรรมชาติ ในด้านเนื้อหาการฝึกอบรมพบว่า มีความเหมาะสมกับการฝึกอบรม ในด้านวิทยากร พบว่าวิทยากรแต่ละท่านมีความรู้ มีการเตรียมตัว สามารถถ่ายทอด และให้ความรู้ตามเนื้อหาสาระเป็นอย่างดี^{๑๐}

ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์ ได้ศึกษา“การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการศึกษาพบว่า จิตอาสาของนักเรียนมีองค์ประกอบ ๓ ด้าน คือ การช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละต่อสังคม และความมุ่งมั่นพัฒนา และมีตัวชี้วัด ๑ ตัวคือ (๑)การช่วยแนะนำสิ่งที่ถูกที่ควรแก่ผู้อื่น (๒) การอำนวยความสะดวกแก่ผู้อื่น (๓) การแบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่น(๔) การสละเงิน แรงกายเพื่อผู้อื่นและสังคม(๕) การสละเวลาและการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม (๖) การสนใจในปัญหาและการเปลี่ยนแปลงพร้อมทั้งเสนอความคิดที่จะพัฒนาสังคม และ(๗) การร่วมพัฒนากิจกรรมการเสริมสร้างจิตอาสาเพื่อสังคมอย่างสร้างสรรค์และหลากหลาย^{๑๑}

ประจวบ ตรีภักดิ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การติดตามผลเยาวชนที่ผ่านโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ของวัดปัญญานันทาราม ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อติดตามผลการนำความรู้ซึ่งบรรจุเนื้อหา กระบวนการ วิธีการ

^๙ จิราภรณ์ ศิริทวี, การศึกษาจิตอาสาพัฒนาความเป็นมนุษย์ นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูสาธิตเกษตร.โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,๒๕๕๒, บทความวิจัย, หน้า ๑๒๔.

^{๑๐} พระมหารัชชัช เกื้อเกตุ,“ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเข้าร่วมโครงการอบรมค่ายพุทธบุตรของวัดปัญญานันทาราม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒), บทคัดย่อ.

^{๑๑} ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์,“การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน”,วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

พัฒนาเยาวชนด้านจริยธรรมควบคู่กันกับการฝึกฝนจิตใจจากการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนของเยาวชนไปใช้ในการพัฒนาตนเองและสังคม ผลจากการวิจัยพบว่า พฤติกรรมของเยาวชนที่เป็นปัญหา เช่น การมั่วสุมติดสิ่งเสพติด การทะเลาะเบาะแว้ง พฤติกรรมลักขโมย เป็นต้น จะสามารถเปลี่ยนแปลงได้อาศัยกระบวนการ วิธีการ การพัฒนาเยาวชนด้านจริยธรรม^๒

ประภัสร์วรกิจ ปัดภัย ได้ศึกษา “ความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาจริยธรรม : กรณีศึกษาการอบรมเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม (ค่ายพุทธบุตร วัดป่าคอนชาตุ ตำบลสงยาง อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร” ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาจริยธรรม ก่อนการอบรมนักเรียนไม่แน่ใจเรื่องของการจะนำกฎกติกาใช้ในการฝึกอบรม โดยเฉพาะเรื่องการมีระเบียบวินัยต่อการกระทำของตนเอง โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่มักจะขาดระเบียบ ขาดความอดทน มักจะตามใจตนเอง ^๓

สุทธินันท์ จันทนา ได้ศึกษาเรื่อง “การติดตามผลของเยาวชนที่ผ่านโครงการอบรมคุณธรรมค่ายพุทธบุตร ของวัดปัญญานันทาราม ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” ผลการศึกษาความรู้ในหลักธรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมาก มีความรู้ในหลักธรรมคือการเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ การเป็นศิษย์ที่ดีของอาจารย์ การเป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน การเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทย และการเป็นสาวกที่ดีของศาสนา ผลของการศึกษา การนำหลักธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ นำหลักธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน บ่อยครั้ง ผลการศึกษาเจตคติของเยาวชนต่อโครงการอบรมคุณธรรมค่ายพุทธบุตร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีเจตคติที่ดีต่อโครงการอบรมคุณธรรมค่ายพุทธบุตร^๔

สิริยา พรหมรัตน์ ได้ศึกษาเรื่อง คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม สังกัดสำนักงานเขต

^๒ พระมหาประจวบ ตรีภักดิ์, “การติดตามผลเยาวชนที่ผ่านโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนของวัดปัญญานันทาราม ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๔), บทคัดย่อ.

^๓ พระครูประภัสร์วรกิจ ปัดภัย, “การศึกษาความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาจริยธรรม : กรณีศึกษาการอบรมเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม (ค่ายพุทธบุตร วัดป่าคอนชาตุ ตำบลสงยาง อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

^๔ สุทธินันท์ จันทนา, “การติดตามผลเยาวชนที่ผ่านโครงการอบรมคุณธรรมค่ายพุทธบุตรของวัดปัญญานันทาราม ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), บทคัดย่อ.

พื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต ๑ ผลการศึกษาพบว่า คุณธรรมจริยธรรม ตามความคิดเห็นของ ผู้ปกครองนักเรียนโดยภาพรวมทุกด้าน มีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความกตัญญู ด้านการปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเมตตากรุณา ด้านวินัย ความรับผิดชอบ และด้านความประหยัดและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า^{๕๕}

สุธี สุพรได้ทำการวิจัยเรื่อง “ การศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาต่อการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมศูนย์พัฒนาคุณธรรมมหาวชิราลงกรณวิทยาเขตวังน้อย” ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนและครูอาจารย์เห็นด้วยกับเนื้อหาของหลักสูตรว่ามีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และส่งเสริมให้นักเรียนปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นเป็นอันดับหนึ่ง ปัญหาอุปสรรคในการจัดการฝึกอบรม ผลปรากฏว่าใช้เวลาฝึกอบรมนานเกินไป นักเรียนและครูอาจารย์ให้ความสำคัญหลักสูตรในการฝึกอบรมว่ามีผลต่อความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น^{๕๖}

อำนาจ รุจิราวรรณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมด้านจิตอาสาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ ด้วยกิจกรรม ๑ วัน ๑ ความดี” ผลวิจัย พบว่า นักเรียนตั้งความคาดหวังว่า จะมีส่วนร่วมในการทำให้เด็ก ๆ ในสถานสงเคราะห์มีความสุข ได้ประสบการณ์ในการเลี้ยงเด็ก ได้ประสบการณ์ที่ดี ได้ทำประโยชน์ให้สังคมและได้เป็นคนดีของสังคม^{๕๗}

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาเยาวชน ให้เต็มพร้อมด้วยคุณสมบัติต่าง ๆ ด้วยการอบรม ปลูกฝังเป็นจิตอาสา และนำเอาหลักธรรมไปปรับประยุกต์ใช้กับกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

^{๕๕} สิริยา พรหมรัตน์, “คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต ๑”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

^{๕๖} สุธี สุพร, “การศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์และนักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาต่อการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของศูนย์พัฒนาคุณธรรม มหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตวังน้อย”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕), บทคัดย่อ.

^{๕๗} อำนาจ รุจิราวรรณ. “การพัฒนาคุณธรรมด้านจิตอาสาของนักเรียน”, บทความวิจัย, (นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูสาธิตเกษตร โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๒), หน้า ๕.

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative research) และลงภาคสนาม (Field Study Research) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเองกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งคณะพระวิทยากร วิทยากร ผู้บริหาร โรงเรียน ครูที่ปรึกษา ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนในพื้นที่ที่กลุ่มเยาวชนจิตอาสาลงไปทำกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ อนึ่งผู้วิจัยเองก็เป็นทั้งผู้ร่วมทำโครงการ สังเกตการณ์ และประเมินผลโครงการนี้ด้วย ดังนั้นโครงการอบรมเยาวชนจิตอาสา ผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาเยาวชนทั้งสิ้น โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑.๖.๑ การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

ศึกษาจากแหล่งข้อมูลชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนข้อมูลชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำราวิชาการ วารสาร บทความ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๒ การวิจัยภาคสนาม

การเก็บข้อมูลในงานวิจัยประเด็นดังกล่าวใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อสอบถามแนวคิด ความคาดหวังในการเข้าร่วมอบรม รวมทั้งการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ของเยาวชนโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ

กลุ่มประชากรที่ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ ดังนี้

กลุ่ม ที่ ๑ ได้แก่ ๑. ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาคุณธรรม	จำนวน ๑ รูป
๒. พระวิทยากรในศูนย์พัฒนาคุณธรรม	จำนวน ๓ รูป/คน
๓. ผู้บริหารโรงเรียน	จำนวน ๔ คน
๔. ครูที่ปรึกษาผู้รับผิดชอบ	จำนวน ๘ คน

กลุ่มที่ ๒ ได้แก่ เยาวชนจิตอาสา ๔ โรงเรียนๆ ละ ๕ คนรวม ๒๐ คน

กลุ่มที่ ๓ ได้แก่ ประชาชนในภาคพื้นที่ที่เยาวชนจิตอาสาลงไปดำเนินกิจกรรมจิตอาสาเพื่อสาธารณะแล้วนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเรียบเรียง วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการศึกษาโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบหลักพุทธธรรม ที่นำมาใช้ในค่ายอบรมเยาวชนจิตอาสา ของศูนย์พัฒนาคุณธรรมป่าดงใหญ่วังอ้อ จังหวัดอุบลราชธานี

๑.๗.๒ ทำให้ทราบถึงวิธีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของเยาวชนจิตอาสา ศูนย์พัฒนา
คุณธรรมป่าดงใหญ่วังอ้อ

๑.๗.๓ ทำให้ทราบ ศึกษาผลของการใช้หลักพุทธธรรมในโครงการอบรมเยาวชนจิต
อาสา ศูนย์พัฒนาคุณธรรมป่าดงใหญ่วังอ้อ จังหวัดอุบลราชธานี

๑.๘. กรอบแนวคิดการวิจัย

